

શિક્ષણનું ગુણવત્તાલક્ષી સર્વવ્યાપીકરણ એ જ આપણો સંકલ્પ

ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૮

કેશી

અંક ૭

સંવાહક : શ્રી એલ. વી. મઘાર
તંત્રી : ડૉ. એ. વી. પટેલ
સહતંત્રી : શ્રી આર. કે. પટેલ
શ્રી એસ. એચ. પટેલ

અળ સોંપ દીયા

અળ સોંપ દીયા ઈસ જીવનકા સળ ભાર તુમ્હારે હાથો મેં, - ૨
ઠે જીત તુમ્હારે હાથો મેં, સીર હાર તુમ્હારે હાથો મેં, - ૨
મેરા નિશ્ચય ઝસ એક ચઢી, એક ઝાર તુમ્હેં પા જઈ મેં, - ૨
અર્પણ કર દું દુનિયાભર કા સળ ખ્યાર તુમ્હારે હાથો મેં, - ૨
જો જગ મેં રહું તો એસે રહું જયોં જલ મેં કમલ કા ફૂલ રહે - ૨
મેરે સળ ગુણ દોષ સમર્પિત હોં, કરતાર તુમ્હારે હાથો મેં - ૨
ચદિ માનવકા મુઝે જન્મ મિલે, તો તવ ચરણોંકા પુજારી ઝનું, - ૨
ઈસ પૂજકકી એક એક રગ કા હો તાર તુમ્હારે હાથો મેં, - ૨
જળ જળ સંસારકા ઠેંટી ઝનું, નિષ્કામ ભાવ સે કર્મ કરું - ૨
હિર અંત સમય મેં પ્રાણ તજું, નિરાકાર તુમ્હારે હાથો મેં,
સાકાર તુમ્હારે હાથો મેં.
મુઝમેં તુઝમેં ઝસ ભેદ ચઢી, મેં નર દૂં તુમ નારાયણ હો - ૨
મેં દૂં સંસાર કે હાથો મેં સંસાર તુમ્હારે હાથો મેં, - ૨
અળ સોંપ દીયા ઈસ જીવન કા સળ ભાર તુમ્હારે હાથો મેં, - ૨
ઠે જીત તુમ્હારે હાથો મેં, સીર હાર તુમ્હારે હાથો મેં, - ૨

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન
સંતરામપુર જિ. પંચમહાલ

પ્રાથમિક શિક્ષણનું નવલું નજારણું

વર્ષ : ૧
સંક : ૯

મૈત્રી
શ્રામચિહ્ન

કુલુમ્બી-
૨૦૦૯

સંપાદન

તંત્રી શ્રી : મૈત્રી / જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન, સંતરામપુર જી. પંચમહાલ

સંપાદક મંડળ

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન, સંતરામપુરનો પરિવાર

લેખકોને :.....

- શિક્ષકોને પ્રેરણાદાયી બને તેવા મૌલિક, સરળ ભાષામાં લખાયેલા અનુભવજન્ય, તલસ્પર્શી, અભ્યાસપૂર્ણ ટૂંકા, લેખો આવકાર્ય છે.
- લેખો હસ્તાક્ષરમાં સફેદ કાગળ ઉપર એક જ બાજુએ જોડણીની ભૂલો વગરના હોય તે ઈચ્છનીય છે.
- લેખ પાછા મોકલવામાં આવતા નથી.
- લેખ, પત્રવ્યવહાર અને સમાચાર મોકલવાનું સરનામું સિ. લે. ડૉ. એ. વી. પટેલ જિ.શિ. અને તા. ભવન સંતરામપુર, જિ. પંચમહાલ

સાંકળિયું

૧. પ્રસ્તાવના -	શ્રી એલ. વી. મછાર ૧
૨. સંપાદકીય -	ડૉ. એ. વી. પટેલ ૨
૩. આજનું શારીરિક -	શ્રી નિરવ વસાવડા ૩
૪. વક્તૃત્વ કળા	શ્રી ભીખાભાઈ એન. માછી ૫
૫. વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ -	શ્રી આર. કે. પટેલ ૬
૬. અધ્યાપન કાર્યને -	ડૉ. એ. વી. પટેલ ૨૩

શિક્ષક બાળક માટે શું કરી શકે ?

કુદરતી ફૂલ સમાન બાળક માટે શિક્ષકરૂપી માળી પોતાના પ્રેમરૂપી પાણી અર્પણ કરી શકે છે. શિક્ષક બાળકનો શારીરિક કે માનસિક વિકાસને ન જોતાં તેનો સર્વાંગી વિકાસ કરી શકે છે. શિક્ષક બાળકને સાક્ષરી વિષયો ઉપરાંત સામાજિક વ્યવહારું જ્ઞાન, બાહ્યજ્ઞાન અને જીવન ઘડતરના પાઠ ભણાવી શકે છે. શિક્ષક વર્ગના તેજસ્વી બાળકોનું સમૃદ્ધિકરણ કાર્ય અને નબળા બાળકો માટે ઉપચારાત્મક કાર્ય કરી શકે છે. શિક્ષક બાળકને પ્રેમ અને હુંફ આપી શકે છે. તો ક્યારેક તેના જીવન ઘડતરમાં ઉપયોગી થતી બાબતો માટે તેને ઠપકો પણ આપી શકે છે. શિક્ષક સમાજનું દર્પણ છે. અને તેના દર્પણમાં બાળકો વિકાસ કરી શકે તેમ છે. બાળક નાના છોડ જેવો હોય છે. તેને જેમ વાળીએ તેમ વળી શકે છે. અને આ વિકાસનું પુણ્યકાર્ય શિક્ષક જ કરી શકે છે. શિક્ષક બાળકને પ્રામાણિકતા, નિતિમત્તા, પ્રેમ, આદર જેવા ગુણો વિકસાવવાનું કાર્ય કરી શકે છે. શિક્ષક સદાય વિદ્યાર્થી હોવો જોઈએ. શિક્ષકે બાળકને નૂતન પ્રવાહોના જ્ઞાનથી વાકેફ રાખવા જોઈએ. શિક્ષક બાળકોમાં પ્રેમભાવ ભાઈચારો જેવા ગુણો વિકસાવી શકે છે.

પ્રસ્તાવના

વ્હાલા સારસ્વત મિત્રો

શાળામાં, બાગમાં, વર્ગમાં અને વનમાં વસંત પૂરબહાર ખીલી છે. આપને થોડા સમય પહેલાં જ પ્રત્યેક તાલુકા કક્ષાએ જ્ઞાનવર્ધક સભાના સ્વરૂપે મળવાનું થયું. આપની સાથે શિક્ષણની ગુણવત્તાનું સર્વવ્યાપીકરણ અને તે સંદર્ભે આપણી ભૂમિકા અને આપણે શું કરવું છે તેની વાતો કરી. આપ સૌ શિક્ષણની પ્રક્રિયામાં નાનામાં નાની બાબતો, નૂતન અભિગમો, શૈક્ષણિક પદ્ધતિઓ, પ્રયુક્તિઓ અને જરૂરી અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી ચરણામૃત સ્વરૂપે આપની સમક્ષ DIET મૈત્રીના માધ્યમથી રજૂ કરે છે. તેને પચાવી આપ ખૂબજ સારુ વર્ગ શિક્ષણકાર્ય કરી રહ્યા છો તે આનંદની વાત છે.

શિક્ષક કામ કરે છે. વિદ્યાર્થીને આવડે છે. મૌખિક અભિવ્યક્તિ કરે છે પરંતુ પરીક્ષામાં તે પોતાના પ્રત્યુત્તર યોગ્ય રીતે યોગ્ય માળખામાં રજૂ કરી શકતો નથી આવુ અનુભવે જણાયું. આથી આ મૈત્રી અંક ડબ્લ્યુ પ્રિન્ટ આધારિત પ્રશ્નપત્ર પરિરૂપ વિશેષાંક તરીકે આપની સમક્ષ રજૂ કરીએ છીએ. તેનો ઉપયોગ કરી વિદ્યાર્થીઓને તૈયારી કરાવશો, માર્ગદર્શન અને પ્રેરણા, પ્રોત્સાહન આપશો તો વિદ્યાર્થીઓ પરીક્ષામાં સારી રજૂઆત કરી શકશે તેમાં કોઈ શંકાને સ્થાન નથી. હવે પરીક્ષાનો સમયગાળો નજીક છે ત્યારે આપ અચૂક આ પ્રશ્નપત્ર પરિરૂપનો ઉપયોગ કરશો જ, અને તેનાં મીઠાં ફળ આપણે માણી શકીશું જ. તેવી શુભકામનાઓ.

એલ.વી.મહાર
પ્રાચાર્ય
ડાયટ, સંતરામપુર

સંપાદકીય

ઘલા સહપંથીઓ,

વર્ગશિક્ષણ કાર્યની સફળતાનો આધાર શિક્ષકની વ્યવસાયિક સજ્જતા, તેનો ઉત્સાહ અને વિચારપૂર્વકના આયોજન તથા તેને અનુસરવાની આપણી સજ્જતા, ઘગશ અને આગવી આવડત ઉપર રહેલો છે. અભ્યાસક્રમ વિશેષાંકનો અંક આપને ક્રમબદ્ધ પગથીયા પ્રમાણે શિક્ષણકાર્ય કરવા અને સરળથી કઠિન તરફના અભિગમ મુજબ કામ કરવા માટે પ્રેરણારૂપ અને ઉપયોગી બન્યો હશે. આપ તે મુજબ દિલ રેડીને વર્ગખંડમાં મળેલા સમયનો ક્ષણેક્ષણનો ઉપયોગ કરી જ્ઞાનના વર્ષા બિંદુઓ સાથે વરસ્યા પણ હશે જ.

આપણે કામ તો ઘણુ જ કરીયે છીએ. આપણા વિદ્યાર્થીઓ પણ આપણને સાથ આપી ખૂબ મહેનત કરે છે. તેને પ્રશ્નો પૂછીયે તો મૌખિક રીતે ફટાફટ ઉત્તરો પણ આપે છે. પરંતુ પરીક્ષા સમયે ઉત્તરવહીમાં તે પોતાની લેખિત રજૂઆત યોગ્ય રીતે કરી શકતો નથી તે અનુભવે જોવા મળ્યું છે. કયા પ્રશ્નનો જવાબ કઈ રીતે લખવો. કેટલી લીટીમાં લખવો. ઉત્તરવહી કઈ રીતે આકર્ષક દેખાય તેવું લખાણ લખવામાં વિદ્યાર્થીઓ મુશ્કેલી અનુભવે છે. ત્યારે બ્લ્યુ પ્રિન્ટ આધારીત પ્રશ્નપત્રનું પરીરૂપ આપવાનો આ એક પ્રયત્ન કર્યો છે. આપ આ પરીરૂપ પ્રમાણે વિદ્યાર્થીઓને તૈયારી કરાવીને પરીક્ષામાં પ્રશ્નપત્રોના ઉત્તરો કઈ રીતે લખાય તે અંગે વિસ્તૃત માર્ગદર્શન, સમજ, પ્રેરણા અને પ્રોત્સાહન આપશો તો વિદ્યાર્થીઓ આગામી પરીક્ષામાં ખૂબ જ સારી રજૂઆત કરી શકશે. આશા રાખુ આ પ્રશ્નપત્ર પરીરૂપ વિશેષાંક આપને ગમશે જ.

ડો. એ. વી. પટેલ
તંત્રી “મૈત્રી”
ડાયટ, સંતરામપુર

આજનું શારીરિક શિક્ષણ અને તેની વિશિષ્ટતા

શારીરિક શિક્ષણ એ શિક્ષણની પ્રક્રિયાનો મહત્વનો અને અંતર્ગત ભાગ છે. શિક્ષણનું ક્ષેત્ર ખૂબજ વ્યાપક છે. જ્યાં જ્યાં જ્ઞાન અને અનુભવ છે, ત્યાં ત્યાં શિક્ષણ છે જ. અને આથી શિક્ષણની અમર્યાદ સીમાઓને લીધે તેમાં અનેક વિષયોનો સમાવેશ થઈ જાય છે. કેળવણી કાર કિશોરલાલ મશરૂવાળાનાં વિચાર પ્રમાણે કહીએ તો. “શિક્ષણ એ આજીવન ચાલનારી પ્રક્રિયા છે.” બાળકનાં શિક્ષણની શરૂઆત માતાનાં ગર્ભમાંથી શરૂ થઈ જાય છે. અને મૃત્યુપર્યંત ચાલતી રહે છે. આ શિક્ષણ ઔપચારિક અને અનોપચારિક બન્ને પ્રકારનું હોય છે. જેનાં દ્વારા બાળકનો સર્વાંગી વિકાસ કરવાનો પ્રયત્ન થાય છે. શારીરિક શિક્ષણને પણ એક વિષય તરીકે બાળકનાં શિક્ષણ કાર્યક્રમમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવેલ છે. આથી જ શારીરિક શિક્ષણ સામાન્ય શિક્ષણનું જ એક અંગ છે.

આજે શારીરિક શિક્ષણને વ્યક્તિની પ્રથમ ત્રણ પ્રાથમિક જરૂરિયાતો હવા, પાણી અને ખોરાક પછીની ચોથી જરૂરિયાત તરીકે સ્વીકારવામાં આવી રહ્યું છે. અગાઉ શારીરિક શિક્ષણને માત્ર કસરતો, વ્યાયામ શાળાની મર્યાદિત પ્રવૃત્તિ જેવી કે, દંડ-બેઠક, મલબમ, સાધન વ્યાયામ, કુસ્તી, ડ્રિલમાર્ચિંગ પુરતું મર્યાદિત ગણવામાં આવતું હતું. શાળા મહાશાળાનાં માત્ર ૫-૧૦ ટકા જેટલાં વિદ્યાર્થી રમત સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લે તેમાંથી સંતોષ માનવામાં આવતો. પરંતુ આજે આ ખ્યાલો સદંતર બદલાઈ ગયાં છે. અને શારીરિક શિક્ષણ બધી જ જીવન વ્યક્તિઓ માટે મૂળભૂત જરૂરિયાત હોઈ અને શિક્ષણનાં અભિન્ન અંગ તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. શારીરિક શિક્ષણ અને રમતગમતનાં સુયોજીત કાર્યક્રમોનાં અસરકારક અમલીકરણે સિદ્ધ કર્યું છે કે, શારીરિક શિક્ષણ વિના શિક્ષણ અપૂર્ણ કે પાંગળું ગણાય છે. શારીરિક શિક્ષણનાં મહત્વને લક્ષ્યમાં રાખીને હવે વિશ્વનાં તમામ દેશોએ પોતાનાં નાગરિકોનાં પૂર્ણ વિકાસ માટે વિશિષ્ટ કાર્યક્રમો કર્યા છે. તથા તેને પ્રાથમિકતા આપવા લાગ્યા છે. નવા-નવા અભ્યાસક્રમો તૈયાર કર્યા છે. તેમાં રોજ નવા-નવા અખતરાઓ તથા સંશોધનોનાં

નિરવ વસાવડા
(B.P.ed, M.P.ed, M.phil)
લેકચરર, (C.P.ed College),
વાંટાવછોડા

કાર્યક્રમો અમલી બનાવી, નવી નવી શૈક્ષણિક પદ્ધતિઓ તથા યુક્તિ, પ્રયુક્તિઓનો વિકાસ કરાવ્યો છે. શારીરિક શિક્ષણનાં કાર્યક્રમો વિદ્યાર્થીની રસ, રૂચિ તથા જરૂરિયાત મુજબ ફરજિયાત હોવા જોઈએ, તથા વિવિધ રમત પ્રવૃત્તિઓ માટે યોગ્યતા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓની પસંદગી કરી તેમને વિશિષ્ટ પ્રશિક્ષણ આપવું જોઈએ. તેવો વિચાર અમલી બન્યો છે. ટુંકમાં શારીરિક શિક્ષણને હાલમાં વિશિષ્ટ દરજ્જો આપવામાં આવ્યો છે તે તેનું મહત્વ સ્પષ્ટ કરે છે.

શારીરિક શિક્ષણનાં સામાન્ય ઉદ્દેશો :

શારીરિક શિક્ષણ એ શિક્ષણની પ્રક્રિયા છે. તથા સામાન્ય શિક્ષણનું વિભિન્ન અંગ છે. અને તેથી જ સામાન્ય શિક્ષણની જેમ જ શારીરિક શિક્ષણનાં પણ ચોક્કસ ઉદ્દેશો છે. સામાન્ય શિક્ષણનાં ઉદ્દેશો નીચે મુજબ બે ભાગમાં વહેંચી શકાય.

(૧) વ્યક્તિગત ઉદ્દેશ (૨) સામાજિક ઉદ્દેશ
જેને આપણે સમજીએ.

(૧) વ્યક્તિગત ઉદ્દેશ (Individual Aims)

બાળકોનાં વ્યક્તિત્વનો સર્વતોમુખી તથા સમતુલિત વિકાસ કરવાનો ઉદ્દેશ સામાન્ય શિક્ષણનો છે. અર્થાત્ શિક્ષણ દ્વારા એવી પરિસ્થિતિનું નિર્માણ થાય કે જેમાં બાળકનાં વ્યક્તિત્વનો વિકાસ સંપૂર્ણ સ્વરૂપે થઈ શકે. વ્યક્તિત્વનાં વિકાસમાં શારીરિક, માનસિક, બૌદ્ધિક, આધ્યાત્મિક તેમજ નૈતિક વિકાસનો સમાવેશ થાય છે. શિક્ષણની તમામ પ્રક્રિયાઓ તથા કાર્યક્રમો બાળકોનાં વ્યક્તિત્વનાં પૂર્ણ વિકાસ માટે હોવાં જોઈએ. એટલે એમ કહી શકાય કે “શિક્ષણે એવી પરિસ્થિતિનું નિર્માણ કરવું જોઈએ કે જેનાં દ્વારા વ્યક્તિત્વનો પૂર્ણ વિકાસ થાય અને વ્યક્તિ પોતાનાં જીવનમાં લોકોને

મૌલિક યોગદાન આપી શકે.”

(૨) સામાજિક ઉદ્દેશ (Social Aims)

શિક્ષણનાં સામાજિક ઉદ્દેશમાં વ્યક્તિનાં સામાજીકરણ (Socialisation of individuals) નો આદર્શ નિયત થયેલો છે. અર્થાત શિક્ષણની વ્યવસ્થા એવી હોવી જોઈ કે જેમાંથી વ્યક્તિ સમાજનો જવાબદાર સભ્ય બની શકે. કેળવણીકાર જહોન ડેવી એ વ્યક્તિનાં સામાજીકરણ માટે શિક્ષણ વિશે કહ્યું છે કે, “શરીર માટે જે કાર્ય, ભોજન અને પ્રજનન કરે છે તે જ કાર્ય સામાજીક જીવન માટે શિક્ષણ કરે છે.” આમ, જો વ્યક્તિએ સમાજનાં રચનાત્મક સભ્ય બનવું હોય તો તેણે માત્ર પોતાનો વ્યક્તિગત વિકાસ ન કરતાં સમાજનાં વિકાસમાં પણ યોગદાન આપવું જોઈએ.

શિક્ષણનાં ઉપરોક્ત બન્ને ઉદ્દેશો એકબીજાથી અલગ નથી, પરંતુ એકબીજાનાં પુરક છે. તેથી એમ કહી શકાય કે, “મનુષ્ય એક સામાજીક પ્રાણી છે. તેનું પાલન પોષણ સમાજમાં થાય છે, એટલું જ નહિ, પણ સમાજમાં રહીને જ સમાજ દ્વારા તેનાં વ્યક્તિત્વનો ઈચ્છિત વિકાસ થઈ શકે છે.”

શારીરિક શિક્ષણનાં વિશિષ્ટ ઉદ્દેશો :

શારીરિક શિક્ષણનાં સામાન્ય ઉદ્દેશો સાથે કેટલાંક વિશિષ્ટ ઉદ્દેશ છે. જે પૈકી સામાન્ય બાળકમાંથી સ્પર્ધાઓ માટે ઉત્તમ ખેલાડીઓ પેદા કરવાનો ઉદ્દેશ મહત્વનો છે. રમતગમત વિનાં શારીરિક શિક્ષણ અપૂર્ણ ગણાય છે. પરાપૂર્વથી માનસિક કંટાળો દૂર કરવા માટે રમતગમતનો સહારો લેવામાં આવે છે. ભલે પછી તે ગીલ્લી-દંડા, લખોટી, કાંકરી દાવ, ગંજીપાના કે પછી કબડી, ખો-ખો, લંગડી જેવી દેશી રમતો હોય, પણ આ બધી રમતો દ્વારાજ વ્યક્તિ પોતાનાં માનસિક કંટાળાને દૂર કરતો આવ્યો છે. એટલે રમતગમતને મનોરંજનની પ્રવૃત્તિ ગણવામાં આવે છે. તે ખોટું નથી. પણ સાથે સાથે તેનાં બીજા શૈક્ષણિક ઉદ્દેશો છે. તેની અવગણનાં ન થઈ શકે.

વિશિષ્ટતા :

આજે વિશ્વમાં શાળા કક્ષાથી શરૂ કરીને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષા સુધી વિવિધ રમતોની અનેક પ્રકારની

સ્પર્ધાઓ યોજવામાં આવે છે. આ બધીજ સ્પર્ધાઓનાં આયોજન અને સંચાલનને ખૂબ જ મહત્વ આપવામાં આવી રહ્યું છે. સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લેવાથી ખેલાડીનું ચારિત્ર્ય ઉત્તમ પ્રકારનું બને છે. આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાની સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લેવાથી ખેલાડીઓમાં ખેલદીલી, સમાનતા, વિચાર-વિનિમય, સંસ્કારો, સદ્ભાવના, આંતરરાષ્ટ્રીય સમજ જેવા ગુણો વિકસે છે. વિશ્વકુટુંબકમ્પની તથા આંતરરાષ્ટ્રીય એકતાની ભાવનાના આદર્શ સાથે દરેક ટીમ કે ખેલાડીની જે-તે સ્પર્ધામાં વિજેતા બનવાની ભાવના પણ ઉદાત બને છે. આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષા સુધી પહોંચવા તથા વિજેતા બનવા જે તે રમતનાં ખેલાડીઓને વિશિષ્ટ તાલીમ તથા પ્રશિક્ષણ આપવાની જવાબદારી શારીરિક શિક્ષણનાં શિક્ષકો તથા પ્રશિક્ષકોની છે. આ શિક્ષક-પ્રશિક્ષક પોતાનાં ખેલાડીઓ રમતમાં ઉત્કૃષ્ટ દેખાવ કરી વિજેતા બને તે આશયથી ખેલાડીઓને તૈયાર કરે છે. એટલું જ નહિ પણ સ્પર્ધાઓને નજરે જોનાર કે ટીવી ચેનલો પર જોનાર અસંખ્ય દર્શકો તથા રેડિયો કે ઈન્ટરનેટની મદદથી માહિતી મેળવનાર વ્યક્તિ પોતાની સંસ્થા, જિલ્લો, રાજ્ય કે દેશની ટીમ કે ખેલાડીઓ જીતે તે માટે મનોમન ઈચ્છતા હોવાથી જીત મહત્વની બનતાં જે તે રમતની સ્પર્ધાઓ અતિ ગંભીર બની જાય છે. આ કારણથી શારીરિક શિક્ષણનાં શિક્ષકો તથા જે તે રમતનાં પ્રશિક્ષકો પોતાનાં ખેલાડીઓને ભારે જહેમતથી તૈયાર કરતાં હોય છે.

શારીરિક શિક્ષણ વિશેનાં ભ્રામક

ખ્યાલો અને તેનું નિવારણ

ઘણાં સમય પહેલાં લોકોમાં શારીરિક શિક્ષણ વિશે કેટલાંક ભ્રામક તેમજ અપુર્ણ ખ્યાલો પ્રવર્તતા હતાં. તેઓ તેનાં શાબ્દિક અર્થ પરથી એવું માનતા હતાં કે શારીરિક શિક્ષણ માત્ર શરીરવિકાસજ કરી શકે છે, જ્યારે માનસિક તેમજ આધ્યાત્મિક વિકાસ રૂંધાય છે.

પરંતુ આજે શારીરિક શિક્ષણનાં વ્યાપક અર્થને લોકો સમજતાં થયાં છે. શરીર અને મન અવિભાજ્ય અંગ હોવાથી બન્નેનો વિકાસ સાથે સાથે થાય છે. કેમકે વ્યક્તિ જ્યારે પણ કોઈ પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લે છે. ત્યારે ફક્ત

શરીર કે ફક્ત મનથી ભાગ લેતી નથી. પરંતુ પ્રવૃત્તિ માટે મન અને શરીર બન્ને કાર્યાન્વિત બને છે. મનનાં વિચાર અને સ્નાયુઓની તે પ્રમાણેની ક્રિયા દ્વારા પ્રવૃત્તિ શક્ય બને છે, આથી શારીરિક વિકાસ માટે માનસિક વિકાસ તથા માનસિક વિકાસ માટે શારીરિક વિકાસ થવો અનિવાર્ય છે.

બાળક જ્યારે પણ કંઈ શીખે છે ત્યારે માનસિક વિકાસ તરફ આગળ વધે છે. પરંતુ શીખવામાં શારીરિક હલનચલન (Physical Movement) સંકળાયેલ છે. આથી જો કોઈ કહે કે માનસિક વિકાસ તથા શારીરિક વિકાસનાં ક્ષેત્રો જુદાં જુદાં છે તો તે બિલકુલ ખોટું અને અસ્વીકાર્ય છે. ટુંકમાં શારીરિક પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા દરેક વ્યક્તિને શીખવાની સમાન તક ઉપલબ્ધ થાય છે અને શારીરિક શિક્ષણ એ વ્યક્તિનો સર્વાંગી વિકાસ કરનાર શિક્ષણનું એ મહત્વનું ક્ષેત્ર છે.

શારીરિક શિક્ષણની મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ સમુહમાં તથા સંપુર્ણ લોકશાહી ઢબે થતી હોવાથી વ્યક્તિમાં સંપ, સંઘ ભાવના, સહનશીલતા ખેલદિલી,

નેતૃત્વ, અનુયાયીત્વ, સમાનતાની ભાવના જેવાં ઉમદા ગુણો વિકસાવવાની તથા તેનાં દ્વારા વ્યક્તિનાં સામાજીકરણની ઉત્તમ તકો શારીરિક શિક્ષણમાં પડેલી છે. આથી સામાય શિક્ષણની જેમ પણ સરળતાથી વ્યક્તિનો સર્વાંગી વિકાસ અને સમતુલિત વિકાસ કરી તેને સમાજનો આદર્શ સભ્ય બનાવવામાં શારીરિક શિક્ષણ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે.

થોડામાં ઘણું :

જેમ સમગ્ર પાઠ કે વિષયનો બધોજ નિયોડ તેનાં સારાંશમાં આવી જાય છે, તેમજ થોડામાં ઘણું કહી જાય છે તેજ રીતે આ સમગ્ર લેખને વાંચતાં સમજાશે કે કોઈ બીજા દેશની ધરતી પર જો પોતાનાં દેશનો ધ્વજ લહેરાવવાની કોઈને તક મળતી હોય તો તે એક રમતવીર જ હોઈ શકે છે. તેનાં સિવાય દુનિયાનો કોઈ વ્યક્તિ કોઈ પણ રીતે તેવા અને તેટલાં માન-સન્માનથી અને રોકટોક વિના આવું કરી શકતો નથી.

વક્તૃત્વ કળા

વક્તૃત્વ એ અભિવ્યક્તિ છે. મનમાં રહેલા વિચારોને અભિવ્યક્ત કરવાની એક રીત છે. જેને વક્તૃત્વ કળા કહીએ છીએ. શાળાના વિદ્યાર્થી અને પ્રોફેસર સુધીના દરેક સ્તરના લોકોએ પ્રસંગોપાત પોતાનું વક્તૃત્વ આપવું પડતું હોય છે. આપણી વાણી દ્વારા થતી અભિવ્યક્તિ વિશિષ્ટ સ્વરૂપ ધારણ કરે ત્યારે તે વક્તૃત્વ કળા બને છે. આ કળાને વિકસાવવા માટે વાણીની માવજત કરવાની જરૂર પડે છે. દરેક શિક્ષકગણ તેમજ દરેક વ્યક્તિ પાસે શબ્દભંડોળ કે જ્ઞાન છે જ. પરંતુ અસરકારક વક્તૃત્વ શક્તિ ખીલવવા માટે નીચે મુજબના પ્રયત્ન કરવામાં આવે તો ઉચ્ચ પ્રકારના વક્તા અવશ્ય બની શકાય, તેમાં જરા પણ શંકા નથી.

જે વિષય પર વ્યાખ્યાન (વક્તૃત્વ) આપવાનું હોય તેનું લેખિત સ્વરૂપે પદ્ધતિસરનું લખાણ તૈયાર કરી, જેમાં આરંભ અને ચોટદાર અંત માટેનાં કોટેશન તૈયાર કરવાં

શ્રી ભીખાભાઈ એન. માછી
પ. ફ. હોંસેલાવ, પ્રા. શાળા, તા. શહેરા

જોઈએ. તેને પૂરેપૂરું તૈયારી સાથે દંઢ કરી લો. પૂરતી તૈયારી આત્મવિશ્વાસ વધારે છે.

શ્રોતા વર્ગ કયા પ્રકારનો છે તે ધ્યાનમાં રાખી તમારી ભાષાને સરળ અથવા સમૃદ્ધ (કઠિન) બનાવો વ્યાખ્યાનનું સ્વરૂપ અને કક્ષા એવાં હોવાં જોઈએ કે શ્રોતાવર્ગને બરાબર અહેસાસ થાય કે કંઈક અમે મેળવ્યું છે.

શ્રોતાઓને અભિમુખ કરવા માટે યોગ્ય સંબોધન કરવું તેમના હૃદય સુધી પહોંચી શકો તેવી આત્મીયતાની ભાષા વાપરો.

નાના વર્ગ સમક્ષ અથવા ચાર પાંચ મિત્રોની વચ્ચે ઊભા રહી શ્રોતાવર્ગ સમક્ષ બોલતા હોઈએ તેવી રીતે બોલી જાઓ.

વક્તવ્ય આપતા પહેલાં મનમાં સંકલ્પ કરો કે હું પૂરેપૂરું બોલીશ. સંપૂર્ણ સ્વસ્થ રહીને નિર્ભય રહીને વક્તવ્ય આપીશ.

મારુ વક્તવ્ય ખૂબજ અસરકારક છે. મારી બધી જ વાત શ્રોતાગણ સાંભળે છે. એમ શ્રદ્ધા રાખી પૂરા જોશ અને જુસ્સા ભરેલી વાણીથી બોલો જે કંઈ બોલો એ પ્રાણ રેડીને બોલો શ્રોતાઓને એમ જ લાગવું જોઈએ કે તમે જે કંઈ કહો છો તે સાચું જ કહો છો. પોતાના વક્તવ્યમાં સત્યઘટના આધારિત એક કે બે ઉદાહરણ અવશ્ય મૂકવાં, પ્રસંગના અનુરૂપ વિષય સાથે સંબંધિત ચાલુ વર્તમાન સમયની હકીકતનો ઉલ્લેખ કરવો. શ્લોકો, કાવ્યપંક્તિઓ કહેવતો મહાપુરુષના જીવનપ્રસંગોથી વક્તવ્ય અસરકારક બને છે.

વક્તવ્ય દરમ્યાન ભૂલથી શ્રોતાગણનું ખંડન થાય તેવાં વિધાનો કે વાત ન કરવી તક મળે ત્યારે શ્રોતાઓના ગુણોને બિરદાવો.

સમગ્ર વક્તવ્યમાં શ્રોતાઓને કેન્દ્રમાં રાખવા અને વિષયવસ્તુની રજુઆત કરવી.

ઉચ્ચારદોષ ન થાય તેમજ વાક્યો ખંડિત ન થાય તે જોવું.

વ્યાખ્યાનના પ્રારંભ, મધ્ય કે અંતમાં વિષયને અનુરૂપ જે કહેવાતું હોય તેજ કહો.

આપણી નજરને કમબદ્ધ રીતે તમામ શ્રોતાઓને આવરી લે તે રીતે ફેરવો.

તમે માત્ર માહિતી જ આપતા નથી પણ તમારી વાત સાચી છે. તેવી પ્રતીતિ વક્તાને કરાવવાની છે. તેથી વચ્ચે વચ્ચે અસરકારક રીતે એકશન કરીને (હાથવડે) જુસ્સાથી બોલો.

ઉચ્ચાર શુદ્ધિ ખૂબજ અગત્યનો મુદ્દો છે તે ધ્યાન રાખવું.

પાણીના પ્રવાહની જેમ અસ્ખલિત રીતે તમારા વાણીના ધોધને વહાવો. ક્યાંક ભૂલી જાઓ તો પાણી જેમ જગ્યા કરી જતું રહે તેમ, કાળજીપૂર્વક આગળની વાત ચલાવી દો.

બોલવાની ગતિ ધીમી રાખો. શ્રોતાઓને વિચારવાનો અનુભવવાનો સમય આપો. વચ્ચે વચ્ચે શાંતિ માટેની ક્ષણ જવા દો. બધાને સ્તબ્ધ બનાવો અને છેલ્લે ચમત્કૃતિ પૂર્ણ વક્તવ્ય પૂરુ કરીએ.

વક્તૃત્વ કળા મહાવરા દ્વારા કેળવી શકાય છે. દરેક ક્ષેત્રમાં આ તક ઝડપી લઈએ. ઉત્તમ પ્રકારના વક્તાઓનાં ભાષણો રેડિયો, ટીવી અને સમારંભોમાં સાંભળીએ અને જોઈ સારાં પાસાંને અપનાવો.

આમ વક્તૃત્વ કળા જીવનમાં ઉપયોગી હોઈ તેનો આપણે સ્વવિકાસ કરીએ.

ધોરણ-૩ થી ૭ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮

સંકલન શ્રી આર. કે. પટેલ

ધોરણ-૩ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : ગણિત

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણ	વિશેષ નોંધ
૧ (અ)	વિકલ્પમાંથી સાચો જવાબ પસંદ કરી લખો.	૧૦	
(બ)	અપૂર્ણાંકને શબ્દોમાં લખો.	૧૦	
૨ (અ)	દાખલા ગણો (વ્યવહારુ)	૧૦	
(બ)	સૂચના મુજબ લખો.	૧૦	
૩ (અ)	સરવાળા કરો. (મીટર, કલાક, ગ્રામ)	૧૦	
(બ)	બાદબાકી કરો (રૂપિયા, લીટર, મીટર)	૧૦	
૪ (અ)	ભાગાકારના દાખલા ગણો.	૧૦	
(બ)	ગુણાકારના દાખલા ગણો.	૧૦	
૫	જોડકા જોડો.	૧૦	
૬	ખાલી જગ્યા પૂરો.	૧૦	
કુલ		૧૦૦ ગુણ	

મેટ્રી

સેવાનો આધાર પૈસો નથી, પરંતુ હૃદય અને ઈચ્છા છે.

ફેબ્રુઆરી-૨૦૦૮ • ૮

ધોરણ-૩**વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : પર્યાવરણ**

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
૧	ખાલી જગ્યા	૨૦
૨ (અ)	પ્રશ્નોનાં એક વાક્યમાં જવાબ	૦૮
(બ)	પ્રશ્નોના જવાબ આપો.	૧૨
૩ (અ)	બોલો હું કોણ છું. (મને ઓળખી બતાવો)	૧૪
(બ)	યોગ્ય જોડકા જોડો.	૦૬
૪ (અ)	નીચેનાં વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં જણાવો.	૧૦
(બ)	માગ્યા પ્રમાણે જવાબ આપો.	૧૦
૫ (અ)	ઝાડ, છોડ, અને વેલાનું વર્ગીકરણ	૧૨
(બ)	શરીરના અવયવોના કાર્યો	૦૮
કુલ		૧૦૦

ધોરણ-૩**વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : ગણિત**

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	વિશેષ નોંધ
૧	નિબંધ લેખન	૧૫	
૨	ટૂંકમાં જવાબ લખો (ગમે તે પાંચ)	૧૫	
૩	વિધાનો કોણ બોલે છે. (ગમે તે પાંચ)	૧૦	
૪ (અ)	સુવાચ્ય અક્ષરે અનુલેખન કરો.	૧૦	
(બ)	કાવ્ય પંક્તિ પૂર્ણ કરો.	૧૦	
૫	ખરા ખોટાની નિશાની કરો.	૧૦	
૬	ખાલી જગ્યાઓ પૂરો. (ગમે તે પાંચ)	૧૦	
૭ (અ)	શબ્દોના અર્થ લખો. (ગમે તે પાંચ)	૫	
૭ (બ)	વિરોધી શબ્દો લખો. (ગમે તે પાંચ)	૫	
૭ (ક)	સમાનાર્થી શબ્દો લખો. (ગમે તે પાંચ)	૫	
૭ (ડ)	જોઈને સુવાચ્ય અક્ષરે લખો. (ગમે તે પાંચ)	૫	
		કુલ ગુણ ૧૦૦	

ધોરણ-૪**વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : ગુજરાતી**

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
૧	નિબંધ લેખન	૧૫
૨ (અ)	ગદ્ય પાઠ આધારિત પ્રશ્નો	૧૦
(બ)	પદ્ય પાઠ આધારિત પ્રશ્નો	૧૦
		૨૦

મેટ્રી

સદ્ગુણ વિના સુન્દરતા અભિશાપ છે.

ફેબ્રુઆરી-૨૦૦૮ • ૯

૩ (અ)	ખાલી જગ્યા	૧૦	
(બ)	ઉદાહરણ મુજબ શબ્દ બનાવવા	૫	૨૦
(ક)	વાક્યમાંથી ખોટા શબ્દ છેકવા	૫	૨૦
૪	કાવ્યપંક્તિ પૂર્ણ કરવી.		૧૦
૫ (અ)	અનુલેખન	૧૦	
(બ)	જોડકા જોડવા	૫	૧૫
૬ (અ)	શબ્દોના અર્થ આપવા	૫	
(બ)	વિરોધી શબ્દ લખવા	૫	૨૦
(ક)	જોડણી સુધારવી	૫	
(ડ)	શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવવું	૫	
કુલ	-		૧૦૦

ધોરણ-૪ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : પર્યાવરણ

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
૧	મારી સામે મારું કામ લખો.	૧૦
૨	નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. (ગમે તે પાંચ)	૧૦
૩	'બ' વિભાગમાંથી યોગ્ય શબ્દ પસંદ કરી જોડકાં જોડો.	૧૦
૪	નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (ગમે તે પાંચ)	૧૫
૫	માગ્યા મુજબ જવાબ આપો.	૧૫
૬	નીચેની ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી લખો.	૧૦
૭	મને ઓળખો, હું કોણ છું ?	૨૦
૮	નીચેના પદાર્થોનું ઘન, પ્રવાહી અને વાયુ સ્વરૂપમાં વર્ગીકરણ કરો.	૧૦
કુલ		૧૦૦

ધોરણ-૪ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : ગણિત

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
૧ (અ)	ખાલી જગ્યાઓ	૧૦
(બ)		૧૦
૨ (અ)	દાખલા - અપૂર્ણાંક - સરવાળા	૮
(બ)	- અપૂર્ણાંક-બાદબાકી	૮
૩ (અ)	દાખલા - વ્યવહારુ	૧૨
(બ)	- લંબાઈ, ગુંજાસ, વજન	૮
૪ (અ)	દાખલા - નાણું, ગુંજાસ, વજન	૧૪
(બ)	- અપૂર્ણાંકોનું વર્ગીકરણ	૧૦
૫	ખૂણા,	૧૦
(બ)	ખરાખોટા	૧૦
કુલ		૧૦૦

ધોરણ-૫

વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : ગુજરાતી

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
૧	નિબંધ	૧૫
૨	વાર્તા અથવા પત્ર	૧૦
૩	ગદ્ય-મુદાસર જવાબ	૧૨
૪ (અ)	પદ્ય-મુદાસર જવાબ	૧૨
(બ)	પાત્ર પરિચય	૬
૫ (અ)	કાવ્ય પૂર્તિ	૬
(બ)	કૃતિ અને કર્તાના જોડકાં	૫
૬ (અ)	અર્થ વિસ્તાર	૮
(બ)	કોણ કોને કહે છે.	૪
(ક)	શબ્દકોશમાં ગોઠવો	૪
૭ (અ)	જોડણી સુધારો	૨
(બ)	સમાનાર્થી શબ્દો	૨
(ક)	વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો	૨
(ડ)	શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ	૩
(ઈ)	વિશેષણ શોધો	૨
(ઈ)	નામપદ ઓળખો	૨
(ઉ)	રૂઢિપ્રયોગોના અર્થ	૩
(ઊ)	ઉદાહરણ મુજબ લખો.	૨
કુલ		૧૦૦

ધોરણ-૫

વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : ગણિત

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
પ્રશ્ન-૨	યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો. (ગમે તે આઠ) ★ અપૂર્ણાંક-૨ ★ વિભાજ્યની ચાવી-૪ ★ પૂર્ણ સંખ્યાઓ-૪	૧૬
પ્રશ્ન-૨ (અ)	ગમે તે બે દાખલા ગણો. ★ નફો-ખોટ-૩ (બ) ગમે તે બે દાખલા ગણો. ★ ગુ.સા.અ. લ.સા.અ.-૩	૧૨
		૧૨

પ્રશ્ન-૩	ખરા-ખોટાનું નિશાન કરો. ★ વિભાજ્ય-૩ ★ અપૂર્ણાંક-૩	૧૨
પ્રશ્ન-૪ (અ)	નીચેનામાંથી ગમે તે બે દાખલા ગણો. ★ દશાંશ અપૂર્ણાંક-૩	૧૨
(બ)	નીચેનામાંથી ગમે તે બે દાખલા ગણો. ★ અવિભાજ્ય અવયવો-૩	૧૨
પ્રશ્ન-૫ (અ)	યોગ્ય જોડકાં ગોઠવો. ★ વર્તુળ-૨	૬
(બ)	ત્રિકોણ-૪ ખાલી જગ્યા પૂરો (ગમે તે ત્રણ) ★ વર્તુળ-૨ ★ ત્રિકોણ-૨	૬
પ્રશ્ન-૬ (અ)	વ્યાખ્યાઓ ગમે તે ચાર ★ વર્તુળ-૨ ★ ત્રિકોણ-૩	૮
(બ)	વર્તુળના ભાગો દર્શાવો.	૪

દોરણ-૫

વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : વિજ્ઞાન

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	કુલગુણ
પ્રશ્ન-૧	કૌંસમાં આપેલા શબ્દોમાંથી યોગ્ય શબ્દ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા લખો. (ગમે તે પાંચ)	૨	૧૦
પ્રશ્ન-૨ (અ)	નીચેનાં પ્રશ્નોનાં એક વાક્યમાં જવાબ લખો.	૧	૧૦
(બ)	નીચેનાં પ્રશ્નોનાં જવાબ બે કે ત્રણ વાક્યમાં લખો. (ગમે તે પાંચ)	૨	૧૦
પ્રશ્ન-૩ (અ)	નીચે આપેલ ટેવોની સામે સુટેવ અથવા કુટેવ લખો.	૧	૬
(બ)	વ્યાખ્યા લખો (ગમે તે બે)	૨	૪
પ્રશ્ન-૪ (અ)	માગ્યા મુજબ લખો.		
(બ)	વૈજ્ઞાનિક શોધોના નામ આપેલ છે તે પરથી વૈજ્ઞાનિકોના નામ લખો. (ગમે તે ચાર)	૨ ૧	૬ ૪
પ્રશ્ન-૫ (અ)	વૈજ્ઞાનિક કારણો આપો.	૨	૧૦
(બ)	વિભાગ 'અ' ને વિભાગ 'બ' સાથે યોગ્ય રીતે જોડી ને લખો.	૨	૧૦

મેટ્રી

સૌંદર્ય એ સ્ત્રીનું લક્ષણ છે અને તેની રક્ષા એ વીરનું ભૂખણ છે.

ફેબ્રુઆરી-૨૦૦૮ • ૧૨

પ્રશ્ન-૬ (અ)	નીચેનાનું પ્રકાશનાં કુદરતી અને કૃત્રિમ ઉદ્દગમસ્થાનોમાં વર્ગીકરણ કરો.	૧	૮
(બ)	પ્રકાશ સીધી રેખામાં ગતિ કરે છે તે સાબિત કરતો પ્રયોગ આકૃતિ દોરીને લખો.	૧૦	૧૦
પ્રશ્ન-૭	નીચેના વાક્યોની સામે હા કે ના લખો.	૨	૧૨

ઘોરણ-૫ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : હિન્દી

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
૧	પ્રશ્નોના જવાબ ગદ્ય	૧૫
૨	પ્રશ્નોના જવાબ પદ્ય	૧૫
૩	નિબંધ લેખન	૧૫
૪	વાર્તાલેખન અથવા રજાચિટ્ટી	૧૦
૫	અ. કંઠસ્થ કવિતા બ. વર્ણમાલાના ક્રમમાં ગોઠવો.	૮ ૩
૬	અ. માતૃભાષામાં અનુવાદ બ. ગિનતી - શબ્દોમાં	૧૦ ૪
૭	વ્યાકરણ	૨૦
કુલ		૧૦૦

ઘોરણ-૫ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : સામાજિક વિજ્ઞાન

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	પ્રશ્નનો પ્રકાર
૧ (અ)	ખાલી જગ્યા પૂરો (ગમે તે પાંચ)	૧૦	S
(બ)	બંધબેસતા જોડકાં બનાવો	૧૦	O
૨ (અ)	પ્રશ્નોના જવાબ આપો (ગમે તે પાંચ)	૧૦	E
(બ)	પરિચય આપો (ગમે તે બે)	૧૦	E
૩ (અ)	ખાલી જગ્યા પૂરો	૧૦	S
(બ)	ટૂંકમાં જવાબ આપો.	૧૦	S
૪ (અ)	ખાલી જગ્યા પૂરો. (ગમે તે પાંચ)	૧૦	S
(બ)	જોડકાં જોડો.	૧૦	O
૫ (અ)	પ્રશ્નોના જવાબ આપો.	૧૦	E
(બ)	ખરાં કે ખોટાં વિધાનો	૧૦	O
	કુલ ગુણ	૧૦૦	

ઘોરણ-૫**વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : અંગ્રેજી**

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	કુલગુણ
૧ (અ) (બ)	યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો. ગમે તે પ ગમે તે પાંચ ફળોનાં નામ લખવા.	૧૦ ૧૦	૨૦
૨ (અ) (બ)	મિત્રોનાં નામ લખવાં-૫ વાક્ય ખરાં છે કે ખોટો તે જણાવો. ગમે તે પાંચ	૧૦ ૧૦	૨૦
૩	શબ્દજૂથમાંથી અલગ શબ્દ જુદા પાડવા ગમે તે પાંચ	૧૦	
૪	વિરામ ચિન્હો તથા કેપીટલ અક્ષર મૂકી વાક્યો ફરીથી લખવા ગમે તે પાંચ	૧૦	
૫	શબ્દો યોગ્ય રીતે ગોઠવી વાક્યો બનાવો ગમે તે પાંચ	૧૦	
૬	રંગોના નામ જણાવો ગમે તે પાંચ	૧૦	
૭	તમારા કુટુંબ અંગે ચાર્ટથી પાંચ વાક્યો લખો	૧૦	
૮	વાહનો તથા પ્રાણીઓના નામોનું વર્ગીકરણ કરવું	૧૦	

ઘોરણ-૫ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : સ્વાસ્થ્ય અને શા. શિક્ષણ

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
૧	ખાલી જગ્યાઓ	૧૦
૨	ટૂંકા પ્રશ્નો	૧૦
૩	ખરાં ખોટાં	૧૦
૪	વર્ગીકરણ	૧૦
૫	જોડકા / ટૂંકનોંધ	૧૦
	કુલ ગુણ	૫૦

ઘોરણ-૬**વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : ગુજરાતી**

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	પ્રશ્નનો પ્રકાર
૧ (અ)	નિબંધ લેખન	૧૫	E
૨	પત્રલેખન અથવા વાર્તાલેખન	૧૦	E
૩	પ્રશ્નોના જવાબ (ગદ્ય)	૧૫	S
૪ (અ) (બ)	પ્રશ્નોના જવાબ (પદ્ય) કાવ્યપૂર્તિ	૧૦ ૦૫	S S
૫	વિચાર વિસ્તાર	૦૮	O
૬ (અ)	પાઠના વાક્યોનો વિકાસક્રમ	૦૫	O

મેટ્રી

સંતોષ કોઈ પણ સામ્રાજ્ય કરતાં મોટો છે.

ફેબ્રુઆરી-૨૦૦૮ • ૧૪

(બ)	જોડકાં	૦૫	૦
(ક)	શબ્દનો ઉપયોગ કરી વાક્ય રચના	૦૫	૦
૭	(ક) શબ્દોના અર્થ	૦૩	૦
	(ખ) જોડણી સુધારો	૦૩	૦
	(ગ) વિરોધી શબ્દ	૦૩	૦
	(ઘ) સમાનાર્થી શબ્દ	૦૩	૦
	(ચ) શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ	૦૩	૦
	(છ) નામ અને વિશેષણની ઓળખ	૦૪	૦
	(જ) વાક્યના પ્રકારની ઓળખ	૦૩	૦
	E ૩૩	S ૩૦	O ૩૭
			૧૦૦
			કુલ

ધોરણ-૬ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : ગણિત

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	પ્રશ્નનો પ્રકાર
૧	ખાલી જગ્યા પૂરો.	૧૬	O
૨	(અ) દાખલા ગણો	૮	E
	(બ) દાખલા ગણો	૮	E
૩	(અ) વર્ગીકરણ કરો	૮	S
	(બ) દાખલા ગણો.	૮	E
૪	(અ) દાખલા ગણો	૮	E
	(બ) જોડકાં જોડો.	૮	S
૫	(અ) દાખલા ગણો	૮	S
	(બ) ખાલી જગ્યા પૂરો.	૧૦	O
૬	(અ) ખરાં-ખોટાં	૮	O
૭	(અ) ત્રિકોણ રચો.	૫	S
	(બ) આકૃતિ રચો	૫	S
	E ૩૨	S ૩૪	O ૩૪
			૧૦૦
			કુલ

ધોરણ-૬ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : વિજ્ઞાન & ટેક્નો.

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
પ્ર-૧	કૌંસમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો. (ગમે તે દસ)	૧૦

મેત્રી

સત્યની પ્રાપ્તિ શ્રદ્ધાથી થાય છે.

ફેબ્રુઆરી-૨૦૦૮ • ૧૫

પ્ર-૨ (અ)	નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ એક જ વાક્યમાં આપો.	૬
(બ)	નીચેનામાંથી ગમે તે એક પ્રયોગનું આકૃતિસહ વર્ણન કરો.	૧૦
પ્ર-૩	નીચેનામાંથી ગમે તે પાંચ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.	૧૦
પ્ર-૪ (અ)	વ્યાખ્યા આપો. (ગમે તે ચાર)	૮
(બ)	વર્ગીકરણ કરો.	૧૦
પ્ર-૫ (અ)	વૈજ્ઞાનિક કારણો આપો. (ગમે તે પાંચ)	૧૦
(બ)	કોઈપણ ચાર અંગનું કાર્ય જણાવો.	૪
પ્ર-૬ (અ)	નીચેના વિધાનો ખરા છે કે ખોટા તે જણાવો.	૧૦
(બ)	તફાવતના બે-બે મુદ્દા લખો. (ગમે તે બે)	૮
પ્ર-૭ (અ)	ગમે તે બે ટૂંકનોંધ લખો.	૧૦
(બ)	યોગ્ય જોડતાં જોડો.	૪
કુલ		૧૦૦

ધોરણ-૬ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : હિન્દી

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	પ્રશ્નનો પ્રકાર		
૧	પ્રશ્નો કે ઉત્તર (ગદ્ય)	૧૫	S		
૨	પ્રશ્નો કે ઉત્તર (પદ્ય)	૧૫	S		
૩	નિબંધ-લેખન	૧૫	E		
૪	પત્રલેખન અથવા કહાની લેખન	૧૨	E		
૫	(અ) કાવ્ય પંક્તિ લેખન (બ) માતૃભાષા મેં અનુવાદ	૧૫	S		
૬	હિન્દી મેં અનુવાદ	૧૦	S		
૭	વ્યાકરણ	૨૦	O		
	E	S	O	૧૦૦	કુલ
	૨૭	૫૩	૨૦		

ધોરણ-૬ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : સામાજિક વિજ્ઞાન

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	પ્રશ્નનો પ્રકાર
૧	ખાલી જગ્યાઓ પૂરો. (ગમે તે દશ)	૧૦	
૨ (અ)	ત્રણ-ચાર વાક્યમાં પ્રશ્નોના જવાબ (પાંચ)	૧૦	
(બ)	ચારથી પાંચ વાક્યમાં પરિચય (બે)	૬	
૩ (અ)	પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. (દશ)	૧૦	
(બ)	જોડકાં જોડો.	૪	
૪	પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. (ગમે તે પાંચ)	૧૦	

મેત્રી

હૃદય તલવારથી પણ વધારે શક્તિશાળી હોય છે.

ફેબ્રુઆરી-૨૦૦૮ • ૧૬

૫ (અ)	ખાલી જગ્યાઓ પૂરો.	૫	
(બ)	ખરુ છે કે ખોટુ તે જણાવો.	૫	
૬	ત્રણથી ચાર વાક્યમાં જવાબ આપો. (ગમે તે પાંચ)	૧૫	
૭ (અ)	ટૂંકનોંધ લખો. (બે)	૧૦	
(બ)	જોડકાં જોડો.	૫	
૮	ખાલી જગ્યાઓ પૂરો. (દશ)	૧૦	
	E	S	O
	૧૬	૪૫	૩૯
			૧૦૦
			કુલ

દોરણ-૬ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : અંગ્રેજી

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
૧	નિબંધ ચાર-પાંચ વાક્યો લખો.	૧૦
૨	પાઠના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ (ગમે તે પાંચ)	૧૫
૩ (અ)	ખરાં-ખોટાં વિધાનો પાઠના આધારે	૧૦
(બ)	વિકલ્પ પસંદ કરી વાક્યપૂર્ણ કરવું.	૧૦
૪	સમયનું અંગ્રેજી શબ્દમાં ભાષાંતર	૧૦
૫ (અ)	વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.	૧૦
(બ)	“અનિતા”ની જગ્યાએ ‘વિજય’ મૂકી ફેરફાર કરી વાક્યો બનાવો	૧૦
૬	દિનચર્યા યોગ્યક્રમમાં ગોઠવો.	૧૦
૭ (અ)	વિરામચિહ્નો કેપીટલ મૂકવા	૧૦
(બ)	શબ્દકોષના ક્રમપ્રમાણે શબ્દ ગોઠવો.	૫
	કુલગુણ	૧૦૦

દોરણ-૬ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : સ્વા. શા. શિક્ષણ

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	E	S	O
૧	યોગ અને યોગાસન	૧/૫	-	૭/૭
૨	સર્વાંગ સુંદર વ્યાયામ	-	૧/૨	૧/૨
૩	કવાયત	૧/૫	૧/૨	૩/૩
૪	ખેલક્રૂદ	-	૧/૨	૨/૪
૫	રમતો, સાદી રીલે ગૌણ	૧/૫	૨/૪	૭/૭
૬	અંગ કસરત	-	૧/૨	૨/૪
૭	લયબદ્ધ પ્રવૃત્તિઓ		૧/૨	૧/૨
૮	શ્લોક / સુભાષિતો	-	-	-
		૩/૧૫ +	૭/૧૪ +	૨૩/૨૯
	કુલ	૧૫ + ૧૪ + ૨૯ = ૫૮		

મેત્રી

કેળવણી એટલે વ્યક્તિનો સમાજોપયોગી વિકાસ

ફેબ્રુઆરી-૨૦૦૮ • ૧૭

દોરણ-૭ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : વિજ્ઞાન અને ટેક્નોલોજી (અજમાઈશી)

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	પ્રશ્નનો પ્રકાર					
૧ (અ) (બ)	સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો. જોડકાં જોડો.	૧૦ ૦૫	૧૫					
૨ (અ) (બ)	એક વાક્યમાં જવાબ આપો. વ્યાખ્યાઓ આપો.	૧૦ ૦૫	૧૫					
૩ (અ) (બ)	નામનિર્દેશવાળી આકૃતિ દોરી પ્રયોગનું વર્ણન કરો. ઉપયોગો લખો.	૧૦ ૦૫	૧૫					
૪ (અ) (બ)	બે-ત્રણ વાક્યમાં જવાબ લખો. તફાવતના બે-બે મુદ્દા લખો.	૧૦ ૦૬	૧૬					
૫ (અ) (બ)	ખરા-ખોટાની નિશાની કરો. ટૂંકનોંધ લખો.	૧૦ ૧૦	૨૦					
૬ (અ) (બ)	વૈજ્ઞાનિક કારણો આપો. વર્ગીકરણ કરો.	૦૮ ૧૦	૧૮					
	કુલ ગુણભાર	૧૦૦	૧૦૦					
પ્રશ્ન ક્રમાંક	૧	૨	૩	૪	૫	૬		
કુલ ગુણ	૧૫	૧૫	૧૫	૧૬	૨૦	૧૮	૧૦૦	
મેળવેલ ગુણ								

દોરણ-૭ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : અંગ્રેજી (અજમાઈશી)

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	પ્રશ્નનો પ્રકાર
૧ (અ)	નિબંધ લેખન (ગમે તે એક)	૧૫	
૨	પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (ગમે તે પાંચ)	૧૫	
૩	યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.	૧૦	
૪ (અ) (બ)	વાક્યો સુધારી ફરીથી લખો. ઉદાહરણ મુજબ ખાલી જગ્યા પૂરો.	૧૦ ૫	
૫ (અ) (બ)	ખાલી જગ્યા પૂરો. પ્રશ્ન વાક્ય બનાવો	૧૦ ૧૦	
૬	ફરો વાંચી પ્રશ્નોના જવાબ આપો.	૧૦	
૭ (અ) (બ) (ક)	વિરોધી શબ્દો લખો. શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો. શબ્દનો ઉપયોગ કરી વાક્ય બનાવો.	૧૫	
	કુલ	૧૦૦	

ધોરણ-૭ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : ગુજરાતી (અજમાઈશી)

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	વિ. નોંધ
૧	નિબંધલેખન (ગમે તે એક)	૧૫	
૨	વાર્તાલેખન અથવા પત્રલેખન	૧૦	
૩	મુદ્દાસર જવાબ (ગમે તે છ)	૧૨	
૪ (અ)	પ્રશ્નોના જવાબ આપો (પદ્ય) (ગમે તે છ)	૧૨	
૪ (બ)	કારણ આપો. (ગમે તે ત્રણ)	૬	
૫ (અ)	મુખપાઠ કાવ્યપૂર્તિ (છ લીટી)	૦૬	
૫ (બ)	કૃતિ અને કર્તા જોડો.	૦૫	
૬ (અ)	વિચાર-વિસ્તાર (ગમે તે બે)	૧૦	
૬ (બ)	કોણ કોને કહે છે તે	૦૬	
૭ (અ)	જોડણી સુધારો (ગમે તે ત્રણ)	૦૩	
૭ (બ)	વિરોધ શબ્દો આપો. (ગમે તે ત્રણ)	૦૩	
૭ (ક)	સમાનાર્થી શબ્દ આપો. (ગમે તે ત્રણ)	૦૩	
૭ (ડ)	શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ (ગમે તે ત્રણ)	૦૩	
૭ (ઈ)	રૂઢિપ્રયોગના અર્થ આપી વાક્ય પ્રયોગ (ગમે તે ત્રણ)	૦૬	કુલગુણ ૧૦૦

ધોરણ-૭ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : હિન્દી

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
૧	નીચે દિયે ગ્ષ કિસી પાંચ પ્રશ્નો કે ઉત્તર લિખો । (ગદ્ય)	૧૫
૨	નીચે દિયે ગ્ષ કિસી પાંચ પ્રશ્નો કે ઉત્તર લિખો । (પદ્ય)	૧૫
૩	કિસી ંક વિષય પર ૧૫ વાક્યો ં ં નિબંધ લિખો ।	૧૫
૪	નિમ્નલિખિત રુપેરખા કે આધાર પર કહાની લિખકર શીર્ષક દિજિં । અથવા પત્રલેખન	૧૦
૫ (અ)	કંઠસ્થ કાવ્ય કી લગાતાર પાંચ પંક્તિયાં લિખો ।	૮
૫ (બ)	હિન્દી ંે અનુવાદ કિજિં ।	૧૦
૬	માતૃભાષા ંે અનુવાદ કિજિં ।	૧૦
૭	નીચે દિ ગઈ સૂચના કે અનુસાર લિખો ।	
(ક)	સમાનાર્થી શબ્દ (કિન્હી તીન)	૩
(ખ)	વિરોધાર્થી શબ્દ (કિન્હી તીન)	૩
(ગ)	લિંગ બદલે (કિન્હી તીન)	૩

ંેત્રી

સજ્જનતા ંે ઉત્કૃષ્ટ માનવતા માટેનો બીજો શબ્દ છે.

ફેબ્રુઆરી-૨૦૦૮ • ૧૮

(ઘ)	વચન બદલે (કિન્હી તીન)	૩
(ચ)	મુહાવરે કા અર્થ (કિન્હી પાંચ)	૫
	કુલ ગુણ	૧૦૦

ઘોરણ-૭વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : સામાજિક વિજ્ઞાન

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	વિ. નોંધ
૧ (અ)	ખાલી જગ્યા કુલ-૬ જવાબ સાથે	૧૦	
(બ)	મુદાસર જવાબ આપો. કુલ-૬	૧૦	
૨ (અ)	ઐતિહાસિક કારણો કુલ-૬	૧૦	
(બ)	જોડકાં ગોઠવો	૫	
(ક)	ટૂંકનોંધ લખો કુલ-૨	૫	
૩ (અ)	ખાલી જગ્યાઓ કુલ-૬	૧૦	
(બ)	મુદાસર જવાબ આપો કુલ-૬	૧૦	
૪ (અ)	મુદાસર જવાબ આપો કુલ-૬	૧૦	
(બ)	ખાલી જગ્યા પૂરો કુલ-૬ જવાબ સાથે	૧૦	
૫ (અ)	ભૌગોલિક કારણો કુલ-૬	૧૦	
(બ)	જોડકાં ગોઠવો.	૫	
૬	ખરા-ખોટા કુલ-૬	૫	
	કુલ ગુણ	૧૦૦	

ઘોરણ-૭ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : ગણિત (અજમાઈશી)

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
૧	નીચે આપેલી ખાલી જગ્યાઓ પૂરો (ગમે તે આઠ)	૧૬
૨	નીચેનામાંથી ગમે તે બે દાખલા ગણો.	૧૨
૩	નીચેનામાંથી ગમે તે બે દાખલા ગણો.	૧૨
૪	નીચેનામાંથી ગમે તે ચારના અવયવ પાડો.	૧૨
૫ (અ)	નીચેનામાંથી ગમે તે બે દાખલા ગણો.	૦૮
(બ)	નીચેનામાંથી ગમે તે ચાર પ્રશ્નોના જવાબ લખો.	૦૪
૬ (અ)	બંધબેસતાં યોગ્ય જોડકાં જોડો.	૦૬
(બ)	નીચેના વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.	૦૬
૭ -	નીચેનામાંથી ગમે તે ત્રણ કોયડાનો સમીકરણની મદદથી ઉકેલ મેળવો	૧૨
૮ (અ)	નીચે આપેલા ચતુષ્કોણના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.	૦૬
(બ)	નીચેની વ્યાખ્યાઓ લખો. (ગમે તે ત્રણ)	૦૬
	કુલ ગુણ	૧૦૦

મેત્રી

વિદ્યા એ તો પુરુષની અનુપમ કીર્તિ છે.

ફેબ્રુઆરી-૨૦૦૮ • ૨૦

વાર્ષિક કસોટી (પ્રકરણ) પાઠ વાર ગુણભાર-૨૦૦૮

ક્રમ	પાઠનું નામ	પ્રશ્નનો પ્રકાર	ગુણ
૧	જનની	મુદ્દાસર, ટૂંક જવાબી, પદ્ય, વ્યાકરણ વિષયક	૧૨
૨	એક આંખની અજાયબી	મુદ્દાસર, વિચાર વિસ્તાર, વ્યાકરણ વિષયક	૦૮
૩	વરુણોદેવ	ટૂંક જવાબી, જોડકા, વ્યાકરણ વિષયક	૦૫
૪	સોના જેવી સવાર	મુદ્દાસર, વ્યાકરણ વિષયક	૦૪
૫	દૃષ્ટાંતકથાઓ	મુદ્દાસર, ટૂંકજવાબી, વિચાર વિસ્તાર વ્યાકરણ વિષયક	૧૧
૬	બાનો વાડો	મુદ્દાસર, વ્યાકરણ વિષયક	૦૪
૭	ગ્રામમાતા	મુદ્દાસર, ટૂંકજવાબી, વ્યાકરણ વિષયક	૦૪
૮	જંગબારનો ઘેરો	મુદ્દાસર, ટૂંકજવાબી, જોડકા.	૦૬
૯	ઘસાઈ એ તો ઊજળા થઈએ.	ટૂંકજવાબી, વ્યાકરણ વિષયક	૦૩
૧૦	શિક્ષા શાણાને	મુદ્દાસર, વ્યાકરણ વિષયક	૦૫
૧૧	ઉપમન્યુ	મુદ્દાસર, ટૂંકજવાબી, વ્યાકરણ વિષયક	૦૭
૧૨	આપજો	ટૂંકજવાબી, વ્યાકરણ	૦૩
૧૩	સાદ વરત્યો	ટૂંકજવાબી, વ્યાકરણ વિષયક	૦૬
૧૪	સુભાષિતો	મુદ્દાસર, ટૂંક જવાબી, જોડકા, વિચારવિસ્તાર	૦૮
૧૫	હિમશુક	ટૂંકજવાબી, વ્યાકરણ વિષયક	૦૨
૧૬	સિંહની દોસ્તી	મુદ્દાસર	૦૨
૧૭	ધ્રુવ	ટૂંકજવાબી	૦૧
	૭૫ + ૧૭ (૧૭ ગુણ વિકલ્પ) કુલ		૯૨

ક્રમ	વિષય (પ્રશ્ન પ્રકાર)	ગુણભાર વિકલ્પ સાથે
૧	ગદ્ય પદ્ય મુદ્દાસર	૨૮
૨	ટૂંકજવાબી, જોડકાં, વાક્ય કોણ બોલે છે.	૧૯
૩	પદ્ય	૦૬
૪	વિચાર વિસ્તાર	૧૫
૫	જોડણી, સમાનાર્થી, વિરુદ્ધાર્થી શબ્દસમૂહ રૂઢિપ્રયોગ	૨૪
	કુલ ગુણ	૯૨ ૭૫+૧૭

ક્રમ	નિબંધનો પ્રકાર	ગુણભાર	
૧	જીવન ઘડતર વિષયક	૧૫	૧૫
૨	રાષ્ટ્રીય તહેવાર	૧૫	
૩	પ્રકૃતિ વિષયક	૧૫	
૪	આત્મકથનાત્મક	૧૫	
૫	વાર્તા અથવા પત્ર	૧૦	૧૦
		૨૫ + ૨૫	

ધોરણ-૭

વાર્ષિક પરીક્ષા માહાપુ-૨૦૦૮

વિષય : ગણિત

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	કુલ ગુણ
પ્ર-૧	ખાલી જગ્યાઓ પૂરો (ગમે તે આઠ)	૨	૧૬
પ્ર-૨	દાખલા ગણો (ગમે તે બે)	૬	૧૨
પ્ર-૩	દાખલા ગણો. (ગમે તે બે)	૬	૧૨
પ્ર-૪ (અ)	જોડકાં જોડો.	૧	૬
(બ)	વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે લખો.	૧	૬
પ્ર-૫	દાખલા ગણો. (ગમે તે ત્રણ)	૪	૧૨
પ્ર-૬	દાખલા ગણો. (ગમે તે ત્રણ)	૪	૧૨
પ્ર-૭ (અ)	ખાલી જગ્યા પૂરો.	૧	૬
(બ)	યોગ્ય જોડકાં જોડો.	૧	૬
પ્ર-૮ (અ)	સ્તંભ આલેખ દોરો.	૮	૮
(બ)	વ્યાખ્યાઓ લખો. (ગમે તે બે)	૨	૪
		કુલ ગુણ ૧૦૦	

ધોરણ-૭

વાર્ષિક પરીક્ષા માહાપુ-૨૦૦૮

વિષય : વિજ્ઞાન

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	કુલ ગુણ					
પ્ર-૧ (અ)	સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.	૧૦						
(બ)	જોડકાં જોડો	૦૫	૧૫					
૨ (અ)	એક વાક્યમાં જવાબ આપો.	૧૦						
(બ)	વ્યાખ્યા આપો.	૦૫	૧૫					
૩ (અ)	નામનિર્દેશવાળી આકૃતિ દોરી પ્રયોગનું વર્ણન કરો.	૧૦						
(બ)	અણુસૂત્રો લખો.	૦૫	૧૫					
૪ (અ)	બે-ત્રણ વાક્યમાં જવાબ આપો.	૧૦						
(બ)	તફાવતના ત્રણ-ત્રણ મુદ્દા લખો.	૦૬	૧૬					
૫ (અ)	ખરા-ખોટાની નિશાની કરો.	૧૦						
(બ)	ટૂંકનોંધ લખો.	૧૦	૨૦					
૬ (અ)	વૈજ્ઞાનિક કારણો લખો.	૦૭						
(બ)	વર્ગીકરણ કરો.	૧૦	૧૮					
	કુલ ગુણભાર	૧૦૦	૧૦૦					
પ્રશ્નક્રમાંક	૧	૨	૩	૪	૫	૬		
કુલગુણ	૧૫	૧૫	૧૫	૧૬	૨૦	૧૮	૧૦૦	
મેળવેલ ગુણ								

મેત્રી

વિદ્યાનું ફળ ઉત્તમ ચારિત્ર્ય અને સદાચાર છે.

ફેબ્રુઆરી-૨૦૦૮ • ૨૨

ધોરણ-૭

વાર્ષિક પરીક્ષા માહાપુ-૨૦૦૮

વિષય : વિજ્ઞાન

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	નોંધ
પ્ર-૧ (અ) (બ)	ખાલી જગ્યા પૂરો. (ગમે તે સાત) જોડકાં જોડો	૭ ૫	ઈતિહાસ ૪૫ ગુણ
પ્ર-૨ (અ) (બ)	એક વાક્યમાં જવાબ (ગમે તે છ) પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (ગમે તે ત્રણ)	૬ ૯	
પ્ર-૩ (અ) (બ)	કારણો આપો (ગમે તે પાંચ) ટૂંકનોંધ લખો. (ગમે તે બે)	૧૦ ૮	
પ્ર-૪ (અ) (બ)	ખાલી જગ્યા પૂરો. (ગમે તે છ) જોડકા જોડો.	૬ ૫	નાગરિક
પ્ર-૫	પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (ગમે તે ત્રણ)	૯	૨૦ ગુણ
પ્ર-૬ (અ) (બ)	ખાલી જગ્યા પૂરો (ગમે તે પાંચ) ખરા ખોટા લખો.	૫ ૪	
પ્ર-૭ (અ) (બ)	મને ઓળખી મારું નામ બતાવો. એક વાક્યમાં જવાબ	૫ ૫	ભૂગોળ ૩૫ ગુણ
પ્ર-૮ (અ) (બ)	ભૌગોલિક કારણો (ગમે તે ચાર) ટૂંકનોંધ (ગમે તે બે)	૮ ૮	
		કુલગુણ ૧૦૦	

ધોરણ-૭

વાર્ષિક પરીક્ષા માહાપુ-૨૦૦૮

વિષય : અંગ્રેજી

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર
૧	ગમે તે એક નિબંધ વિશે પાંચ-સાત વાક્યો લખો.	૧૫
૨	પાઠના આધારે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો.	૧૫
૩	યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.	૧૦
૪	આપેલા વિધાનો ખરાં છે કે ખોટાં તે દર્શાવો.	૧૦
૫	A યોગ્ય વિરામચિહ્નો તથા કેપિટલ અક્ષરોનો ઉપયોગ B આપેલા વાક્યોનું ગુજરાતીમાં ભાષાંતર કરવું.	૨૦
૬	સૂચના મુજબ લખો. A ખૂટતા અક્ષરો પૂર્ણ કરો. B બહુવચન કરો. C અંગ્રેજી શબ્દ લખો. D ભૂતકાળનું રૂપ લખો. E વિરોધી શબ્દ લખો.	૨૦
૭	યોગ્ય ફેરફાર કરી ફકરો ફરી લખો.	૧૦
		કુલ ૧૦૦

ધોરણ-૭ વાર્ષિક પરીક્ષા માળખુ-૨૦૦૮ વિષય : સ્વાસ્થ્ય અને શારીરિક શિક્ષણ

પ્રશ્ન ક્રમાંક	પ્રશ્નની વિગત	ફાળવેલ ગુણભાર	નોંધ
૧ (અ)	ખાલી જગ્યા પૂરો. (ગમે તે દશ)	૧૦	
૨	ટુંકમાં જવાબ આપો. (ગમે તે પાંચ)	૧૦	
૩ (અ)	યોગ્ય જોડકા જોડો.	૫	
(બ)	આસનોના ફાયદા (ગમે તે બે)	૬	
૪ (અ)	ખરાખોટા વિધાનો	૫	
(બ)	સવિસ્તાર સમજાવો. (ગમે તે એક)	૪	
૫	વર્ગીકરણ કરો.	૧૦	
		કુલ ૫૦	

મીઠાપુર પ્રાથમિક શાળામાં યોજાયેલો સૂવર્ણ જ્યંતિ મહોત્સવ

શહેરા તાલુકાની મીઠાપુર પ્રાથમિક શાળામાં બીજી માર્ચને રવિવારના રોજ સુવર્ણ જ્યંતિ મહોત્સવની ઉજવણી કરવામાં આવી. જેમાં સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ, સ્મરણિકા અંક 'ફોરમ'નું વિમોચન, શાળા સ્થાપનારનું સન્માન, શાળા સુધીના રસ્તા માટે જમીનના દાતાશ્રીઓનું સન્માન, તેજસ્વી તેમજ ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓનું સન્માન રાખવામાં આવ્યું હતું.

અધ્યક્ષસ્થાને ઉપસ્થિત પંચમહાલ જિલ્લા શિક્ષણ સમિતિના ચેરમેનશ્રી પ્રવિણસિંહ પરમારે શાળાએ કરેલ પ્રગતિની નોંધ લઈ શાળા પરિવાર અને ગામલોકોને અભિનંદન પાઠવ્યા હતા. શાળામાં ઊછેરેલ વૃક્ષો, શાળા-બાગ, બાળનર્સરી વગેરેનું આયોજન જોઈ ઉપસ્થિત સૌ શિક્ષકોને અને ગામલોકોને પાંચ-પાંચ વૃક્ષો ઉછેરવાનું આહ્વાન કર્યું હતું.

પંચમહાલ જિલ્લાના પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારી શ્રી આર. ડી. વણકર સાહેબે ગામલોકોને અને શાળા પરિવારને શાળાના વિકાસમાં સહભાગી થવા બદલ અભિનંદન પાઠવ્યા હતા. વિદ્યાર્થીઓ કરતા વિદ્યાર્થીનીઓની રજીસ્ટર સંખ્યા વધારે છે જે રાજ્ય સરકારના કન્યા કેળવણી કાર્યક્રમને સાર્થક કરે છે તેમ જણાવતા તેઓશ્રીએ વિદ્યાર્થીઓને હાઈસ્કૂલનું તેમજ ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવવા અનુરોધ કર્યો હતો. ઉપસ્થિત સૌ

મહાનુભવોએ સ્મરણિકા અંક 'ફોરમ'નું વિમોચન, જમીન દાતાશ્રીઓનું સન્માન, તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓને ઈનામ વિતરણ અને ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓનું સન્માન કર્યું હતું.

શાળાના આચાર્યશ્રી સુરેશભાઈ પટેલે શાળાની વિકાસયાત્રા રજૂ કરી હતી. જેમાં ૪ વર્ગખંડોમાંથી ૯ વર્ગખંડો, ૨૦૦ ચો.મી. મેદાનમાંથી ૨૦૦૦ ચો.મી ૨૧૩ વિદ્યાર્થીઓમાંથી ૨૯૨ વિદ્યાર્થી ૨૦૦૦ જેટલા વૃક્ષોનું વાવેતર શાળા-બાગ, બાળનર્સરી, ધોરણ ૫ થી ૭ના વિદ્યાર્થીઓને અપાતું કોમ્પ્યુટર શિક્ષણ વગેરેનો ચિતાર રજૂ કર્યો હતો.

કાર્યક્રમમાં જિલ્લા કારોબારી અધ્યક્ષશ્રી સુરેશભાઈ ડામોર, જિલ્લા મહિલા મો. પ્રમુખ શ્રીમતી સિદ્ધિબેન રાજ્ય કેળવણી નિરીક્ષક સંઘના પ્રમુખશ્રી ડી. એમ. મકવાણા, જિલ્લા કેળવણી નિરીક્ષક સંઘના મંત્રીશ્રી અને શહેરા તા. કે. નિશ્રી એસ. એલ. પટેલ, બી. કે.ની શ્રી ગોવિંદભાઈ, નગરપાલિકા પ્રમુખશ્રી મુકેશભાઈ, જિલ્લા પ્રા. શિ. સંઘના ઉપપ્રમુખશ્રી ભાઈલાલભાઈ, બી.આર.સી.સી. શ્રી શંકરભાઈ, તાલુકા પ્રા. શિ. સંઘના પ્રમુખશ્રી કિર્તીભાઈ, મંત્રીશ્રી રામભાઈ, માજી સરપંચશ્રી ઝવેરભાઈ, સરપંચશ્રીમતી કાળીબેન,

શિક્ષકો, ગામના વડિલો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

સમગ્ર કાર્યક્રમનું સંચાલન, ઉદ્ઘોષક તરીકે બી.આર.સી.સી. શંકરભાઈએ અને આભારવિધી ઉપપ્રમુખશ્રી ભાઈલાલભાઈએ કરી હતી. મીઠાપુર શાળાની સુવર્ણ જયંતિનો ચિતાર આપતી પુસ્તિકા ફોરમનું વિમોચન આર. ડી. વણકર DPEO શ્રી

પંચમહાલ, ગોધરાએ કર્યું હતું. આ ફોરમ અંકનું સંકલન અને તેમાં સહભાગી તમામને ડાયટના ડૉ. એ. વી. પટેલ દ્વારા અભિનંદન પાઠવવામાં આવેલ હતા. અને સર્વે ઉપસ્થિત તમામ અધિકારી પદાધિકારીશ્રીઓએ એક જ આશા વ્યક્ત કરી કે કાશ પંચમહાલ જિલ્લાની તમામ પ્રાથમિક શાળાઓ મીઠાપુર પ્રાથમિક શાળા જેવી બને.

અધ્યાપન કાર્યને અસરકારક બનાવતી પ્રવૃત્તિઓ

- વિવિધ શબ્દોના આધારે ચિત્રો બનાવવાની પ્રવૃત્તિ.
- પત્રો લખવા, અહેવાલ લખવા, નોંધ લખવી, સૂચના લખવી, જાહેર ખબર તૈયાર કરવી, જેવી વિવિધ નાનાં લખાણ લખવા અંગેની પ્રવૃત્તિ કરાવવી.
- વાક્યોનું વર્તમાનકાળ, ભવિષ્યકાળ અને ભૂતકાળમાં પરિવર્તન કરાવવાની પ્રવૃત્તિ કરવી.
- રોજિંદા જીવન વ્યવહારમાં વપરાતા વિવિધ શબ્દનો શબ્દભંડોળ અને શબ્દકોષ તૈયાર કરાવવો.
- અંગ્રેજીમાં સુંદર હસ્તાક્ષરોને લગતી સ્પર્ધાઓ યોજવી.
- અંગ્રેજીમાં શબ્દ એક અર્થ અનેક અને વિરોધી શબ્દો, સમાનાર્થી શબ્દો, કહેવતો, રૂઢિપ્રયોગો બોલાવવા અને તેનો સંગ્રહ કરવાને લગતી પ્રવૃત્તિઓ કરાવવી.
- નાના ટૂંકા સંવાદો, ટૂંકી વાર્તાઓ, ટૂંકાઓ, વાતચીતો અને નાટ્યીકરણનું આયોજન કરી બાળકોને તેમાં રસપૂર્વક ભાગ લેતા કરવા.
- કુટુંબ, સગાસંબંધી અને સમાજમાં રોજબરોજ સંપર્કમાં આવતી વ્યક્તિઓ અને તેને લગતા શબ્દો બોલાવવા.
- નાના-નાના ફકરા અને વર્ણનો વાંચવા અને બોલવા કહેવું.
- વિરામચિહ્નનો વાક્યોમાં ઉપયોગ કરવો.
- મૌખિક કાર્ય અને ઉચ્ચારણ પ્રત્યે વધુ ધ્યાન આપી અંગ્રેજીની ભાષાકીય ભૂલો સુધારવા તરફ વધુ ધ્યાન આપવું.
- પાઠનું અને કાવ્યનું વાંચન અવાર-નવાર કરાવવું.
- In, on, dear, under, upon, behind, before, why, what, where, who, whom, when, but, and, much, again, for, shall, then, fat, big, U, we, you, he, she, they, that, there, though, is, am, are, wide, clear, dearty, lets, charmany, shart, will shall, have, can, must, has, been જેવા સામાન્ય વ્યવહારમાં વપરાતા શબ્દોનો ઉપયોગ કરાવો અને વાક્યમાં પ્રયોગ કરવો.
- ખાલી જગ્યાપૂરો, જોડકા જોડો, ખરાં-ખોટાં કરો, વાક્ય સુધારીને ફરીથી લખો ટૂંકા પ્રશ્નોના જવાબ, નિબંધ લખો, ખૂટતા અક્ષરો મૂકી જેવા પ્રશ્નની કસોટીઓ અવાર-નવાર બાળકોને આપવી.
- અક્ષરો ગોઠવીને સ્પેલીંગ બનાવવાની રમત.
- નામની રમત, વ્યક્તિ પોતાના ગમતી કોઈ વસ્તુ, પદાર્થ, પાણી, વ્યક્તિ, શાકભાજી, તહેવાર, કારીગર, ફૂલ, ફળ, અનાજનું નામ બોલે તેની સાથે હરીફ ઉમેદવાર આગળ પોતાને ગમતી એક વસ્તુ ઉમેરીને વાક્ય બોલે. વચ્ચે જરૂરી કંજકશન મૂકે.
- વિદ્યાર્થીઓ રોજબરોજની ખાવા પીવાની વસ્તુઓ, શાકભાજી, ફળ, ફૂલ, અનાજ, ભાજી, તહેવાર જે તેઓને પ્રિય હોય અથવા તેનો ઉપયોગ કર્યો હોય તેનું નામ પુછવું અથવા વિદ્યાર્થી કે વિદ્યાર્થીનું જૂથ જણાવો.
- એક દો ત્રીનની રમત. પૂછનાર વ્યક્તિ એક નામ બોલે અને હરીફ તેને સંબંધિત સંદર્ભ ધરાવતાં બીજા ત્રણ નામ બોલે. જો બોલે તો તેને ૧ પોઈન્ટ મળે અને પ્રશ્ન પૂછનાર સાથે ફરીથી તેને બોલવું અને તેનો

- ૧ પોઈન્ટ માઈનસ થાય હરીફને ૧ પોઈન્ટ પ્લસ થાય.
- ઉપર-નીચે આગળ-પાછળ અંદર-સામે જેવા પ્રશ્નોના જવાબ મેળવવા.
- નાના વાર્તા ચિત્ર કે ગીત, જોડકણાં, જોક્સ, સુવિચાર, વાક્યો કે ટૂંકા સમાચારો કહેવા કે બોર્ડ ઉપર લખવું. તેનો સંગ્રહ કરવો, અંગ્રેજીમાં અભિનયગીતો કરાવવા.
- વર્ગખંડમાં બાળક-બાળક, શિક્ષક વિદ્યાર્થી વચ્ચે વાતચીત, ઊભા થાઓ, બેસી જાઓ, પાણી આપો, પેન આપો, પાઠ વાંચો, દાખલા ગણો, જેવી સાદી સૂચના અને ઉંમર પૂછો, શું જમ્યા, ઘરે શું કર્યું તેવી સાદી વાતચીત કરાવવી.
- ટપકાં જોડો, આકૃતિ બનાવો, નામ લખો, જોડકાં જોડો જેવી પ્રવૃત્તિઓ કરાવવી.
- કાઉન્ટીંગ ૧ થી ૫૦ કે ૧૦૦ની ગણતરી પેન, પેન્સીલ, પાટલી, વૃક્ષો ગણવાની રમત રમાડવી.
- બોલવું, લખવું ત્રણ લાઈનમાં લખાણનો અનુભવ, અક્ષરોના સાચા વર્ણાંકનો ખ્યાલ લીટીથી અક્ષરનું અંત, સ્પર્શ, વર્ણાંકનો ખ્યાલ આપવા વારંવાર મહાવરો કરાવવો.
- શરીરનો પરિચય ચાર્ટ ચિત્રોના આધારે.
- વિવિધ તહેવારો ઉત્સવોની ઉજવણી, બર્થડેની ઉજવણી, વાર, તારીખ, માસનાં નામની ગાડી, રંગ, આકૃતિઓ દોરવી, અંગ્રેજી કેલેન્ડર તૈયાર કરાવવા.
- ફળો, પ્રાણીઓ, વાહનો, ખેતર, દુકાન, રસોડું, પાર્ક, ઘર, ઓફિસ, મેદાન, બાગ, શાળાનું ચિત્ર પ્રત્યક્ષ નિદર્શન અને તેમાં આવતી વસ્તુઓનાં નામ જણાવવું.
- સ્પેલીંગ પૂર્તિ, જોકરની પૂર્તિ, જોકરની ટોપીની રમત, સ્પેલીંગ અંતાક્ષરીની રમત.
- ચિત્ર જોઈને ખાનામાં શબ્દ લખો.
- એક વાક્યમાં જવાબ આવતા હોય તેવા અને હા ના માં જવાબ આવતા હોય તેવા પ્રશ્નો પૂછો.
- વૃક્ષના, શરીરના, મકાનના, ગાડીના, ઢીંગલીના જુદા જુદા ભાગોના નામ જણાવવા કહેવું.
- ચિત્ર જોઈને તેની નીચે આપેલ શબ્દની ખાલી

- જગ્યામાં ખૂટતા અક્ષરો મૂકો.
- નાના ટૂંકા પ્રશ્નો, સૂચનાઓ પૂછવી વિદ્યાર્થીની વિદ્યાર્થીઓ અંદર-અંદર જૂથોમાં પૂછે અને શિક્ષક વિદ્યાર્થીને પૂછે અને તેના ટૂંકા જવાબો મેળવવા, વિદ્યાર્થીઓને અભિનય કે ક્રિયાઓ સંબંધી પણ પ્રશ્નો પૂછી શકાય.
- ચીટ્ટી જોડની રમત, ચીટ્ટીમાં લખેલ શબ્દો કે સ્પેલીંગને ચીટ્ટીઓ ફાડીને ફેંકી દીધેલ હોય તેને જોડી તેનો યોગ્ય અર્થ તારવવો.
- What, Where, When, How, Why, Who, Whom જેવા સામાન્ય પ્રશ્નો પૂછી તેના જવાબ મેળવવા.
- હકારાત્મક વાક્ય, નકારાત્મક વાક્યો, પ્રશ્નાર્થ વાક્યો, આજ્ઞાર્થવાક્યો જેવા વિવિધ પ્રકારના વિધાનો કે સૂચનાત્મક વાક્યોની રચના અને તેનો વ્યવહારમાં પ્રયોગ કરવો.
- કોઠા ઉપરથી અર્થ પૂર્ણ વાક્યો બનાવવાની કસોટીઓ આપવી.
- વાક્યમાં આપેલા આડા અવળા થઈ ગયેલા શબ્દોના ક્રમને યોગ્ય માળખામાં ક્રમબદ્ધ ગોઠવી અર્થપૂર્ણ વાક્ય બનાવવાની કસોટીઓ આપવી.
- ચિત્ર જોઈને વાક્યો લખવાની પ્રવૃત્તિઓ આપવી.
- શબ્દોને શબ્દકોષના ક્રમમાં ગોઠવવાની અને મૂળાક્ષરના ક્રમમાં ગોઠવવાની પ્રવૃત્તિ આપવી.
- ગુજરાતી વાક્યનું અંગ્રેજીમાં અને અંગ્રેજી વાક્યનું ગુજરાતીમાં ભાષાંતર કરવાની પ્રવૃત્તિઓ આપવી.
- સમય, વાર, તારીખ, મહિનો, ઉંમર, જન્મતારીખ પૂછવી અને સાદી વાક્ય રચનામાં પ્રશ્નોના જવાબ મેળવવા.
- પોતાને પ્રિય ફળ, ફૂલ, શાકભાજી, અનાજ, વ્યક્તિ, તહેવાર, પ્રાણી, પક્ષી વિશે પાંચ વાક્યો લખવા.
- એક વાક્યનું બીજા વાક્યમાં પરિવર્તન કરવું જેવી પ્રવૃત્તિ. દા.ત. સાદા વાક્યને પ્રશ્નાર્થ વાક્યમાં ફેરવવું પ્રશ્નાર્થ વાક્યને આજ્ઞાર્થ વાક્યમાં ફેરવવું અને આજ્ઞાર્થ વાક્યને સાદા વાક્યમાં ફેરવવું.
- વિવિધ આર્ટીકલ્સના ઉપયોગને લગતી પ્રવૃત્તિ કરાવવી.

શિક્ષણ અને સંસ્કાર

પટેલ ભાવનાબેન રમેશચંદ્ર

આ. શિક્ષક, મીઠાપુર પ્રા. શાળા.

શિક્ષણ એટલે માત્ર સાક્ષરતા નહીં પરંતુ શિક્ષણની સાથે સંસ્કારનું સિંચન થાય એ પણ જરૂરી છે. આપણી પ્રાચીન સંસ્કૃતિમાં શિક્ષણને પૂજાનું સ્થાન આપ્યું છે. મંદિરમાં જ્યારે ઘંટારવ થાય ત્યારે આપણને પૂજા કરવાની ઈચ્છા થાય છે તેમ બાળકને પણ વિદ્યાપ્રાપ્તિ માટે ઘંટારવની જ જરૂર છે.

બાળકોમાં શિસ્ત, સંસ્કાર અને ચારિત્ર્યના ગુણો વિકસે તે માટે અનુકરણીય અનુદાન પ્રદાન કરવું જ પડશે. સુષુપ્ત સમાજને નવજાગૃત કરવામાં શિક્ષકનો જ્ઞાનો મહત્ત્વનો છે. શિક્ષકે બાળકના જીવનઘડતર માટે અનુરૂપ શિક્ષણ આપવું જોઈએ.

બાળકના અંતરઆત્મામાં જ્ઞાનનો અખૂટ ભંડાર ભરેલો છે. જરૂર છે માત્ર તેને બહાર લાવવાની. અગ્નિ ઉપર જામેલી રાખને કુંક મારી અગ્નિ પ્રજ્વલિત કરી શકાય છે તેમ બાળકની ભીતર પડેલી સુષુપ્ત શક્તિઓને યોગ્ય વાતાવરણ સર્જવાથી ખીલતી શકાય છે. “સમજવામાં એવી ભૂલ ન કરવી જોઈએ કે બાળક અજ્ઞાન છે.” બાળક તો પૃથ્વી સમાન વિશાળ છે પૃથ્વીમાં દરેક પ્રકારના સંસ્કારો પડેલા છે. જરૂર છે તેને પ્રગટ કરવાની જે જમીન માંથી મીઠાઈનો ગુણ બહાર લાવવો હોય તો શેરડી વાવો મહેક લાવવી હોય તો ગુલાબ વાવો, તિખાસ લાવવી હોય તો મરચી અને કડવાસ માટે લીમડાના સંસ્કારો વાવો, જેવું વાવશો તેવું જ બહાર આવશે.

બાળકમાં બુદ્ધિ, સ્મૃતિ અને સેવા માત્ર સંસ્કારો દ્વારા જ ખીલવાય છે. શિક્ષણ કેટલું મેળવ્યું તે ડિગ્રીથી નહીં પણ વિદ્યાર્થીના સંસ્કારથી, આચરણથી નક્કી થાય છે. જેમ ખોરાકની અસર કાગળ પર નહીં પણ શરીર પર દેખાય છે તેમ શિક્ષણ ની અસર બાળકના જીવનમાં પડવી જોઈએ. સંસ્કાર દ્વારા જ બાળકમાં માતા પિતા, ગુરૂ અને ભારતીય સંસ્કૃતિ પર પ્રેમ જગાડી શકાય છે. જીવન વિકાસના મુખ્ય ત્રણ અંગો વાણી, શરીર અને મન આ આદર્શો દ્વારા સુદૃઢ બનાવી શકાય છે.

અરેખર સંસ્કારો દ્વારા જ બાળકનું માનસિક, બૌદ્ધિક અને આત્મિક સૌંદર્ય ખીલે છે. પરિણામે બાળકનું અંતઃસૌંદર્ય અને બાહ્યસૌંદર્ય ખીલી ઊઠે છે અને બાળક જીવન વિકાસના માર્ગે દરેક મુશ્કેલીઓ સામે તત્પર રહે છે, બાળકોને આપણે એવા સંસ્કારો આપવા જોઈએ કે બાળકના જીવનમાં ચિરકાળ સુધી રહી શકે, ટકી શકે એ આપણી પવિત્ર ફરજ છે.

પુરુષાર્થ

ચાણક્યનું સુંદર કથન છે. "પુરુષાર્થ વિના આપણું જીવન પાંગળું છે."

જીવનની સફળતા નું રહસ્ય અને આત્માનું રત્ન એટલે "પરિશ્રમ" આપણે દરેક કાર્ય કરવા માટે મન દ્વારા, હાથ-પગ દ્વારા કે શરીરના કોઈપણ અંગ દ્વારા શ્રમ કરવો પડે છે અને આવી શ્રમ કર્યા પછી તેનું ફળ મળે છે. પરિશ્રમ કરવા માંજ આપણી માનવતા ખીલી ઉઠે છે. કહેવત છે કે "સિદ્ધિ તેને જઈ વરે જે પરસેવે વ્હાય"

આપણે જીવનમાં અનુભવીએ છીએ કે પરસેવો પાક્યા વગરની કમાણી તેનું સુખ અલ્પ હોય છે અને તે આપણા જીવનની શાંતી પણ હણી લે છે.

શ્રી રામદૂષણ પરમહંસ પરિશ્રમ માટે કહે છે કે "માખણ ખાવાની ઇચ્છા હોય તો દૂધ માં માખણ છે, દૂધમાં માંખણ છે એમ ગોખ્યે શું વળે ? વલોવવાની મહેનત કરવી ખોઈએ ત્યારે માખણ ઉપર આવે છે."

હા, આપણો પુરુષાર્થ વ્યર્થ જતો નથી. ઘણી વખત ફળ મોકુ મળે એટલે શ્રમ એળો ગયો છે એવું લાગે છે પણ પરિશ્રમ થકી આપણા બળ, ઓજસમાં વધારો થાય છે અને ખબર ન પડે તે રીતે ગુણો બમણા પણ થાય છે.

કેલ્વિન કહે છે "કામ કરશો તો પ્રભુને વ્હાલા રહેશો સાખત કામ કરતા રહો, કર્મશીલ માટે સ્વર્ગમાં જગ્યા છે પરિશ્રમજ સફળતાની સીડી છે.

"સમૂહમાં કાર્ય કરવાથી સાગર પણ મૂકી જાય છે તથા સફળતા કદમ થુમે છે."

Book Post

To,

સ્વામી ડારફુન :
ચિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન, સંતરામપુર. ચિ. પંચમઠાલ.
ફોન અને ફેક્સ નં. (૦૨૬૭૫) ૨૨૦૦૫૯, ૨૨૦૦૯૨